

Kõigile kangelastele, kellest me kuulnud ei ole.

Ehk oled ka sina üks neist.

SISUKORD

Eessõna 11

Kaart 12

Olümplased 15

Sissejuhatus 17

Hera unenägu 20

PERSEUS 23

Kuldvihm 25

Puust kast 27

Kaks võõrast tammesalus 35

Graiad 42

Gorgode saar 46

Andromeda ja Kassiopeia 48

Naasmine Seriphosele 53

HERAKLES 59

Perseuse vereliin 61

Elusad maod 68

Kangelase noorus ja kasvamine 71

Kuritöö ja karistus 74

Heraklese vägitööd 77

1. Nemea lõvi 77

2. Lerna Hydra 79

3. Keryneia emahirv 82

4. Erymanthose metskult 84

5. Augeiase tallid 86

6. Stymphalose linnud 88

7. Kreeta sõnn 89

8. Diomedese märad (koos looga Alkestisest ja Admetosest) 90

- 9. Hippolyte vöö 99
- 10. Geryoneuse kari 105
- 11. Hesperiidide kuldsed õunad 111
- 12. Kerberos 122
- Pärast vägitöid: kuriteod ja vimm 127
- Gigandid: tööks saanud ettekuulutus 134
- Nessose rüü 136
- Apoteoos 142

BELLEROPHONTES 145

- Tiivuline 147
- Valetunnistus 155
- Lüükias 159
- Kaks pead on ikka kaks pead 163
- Liiga kõrge lend 166

ORPHEUS 171

- Metsiku elaja taltsutamise vägi 173
- Orpheus ja Eurydike 174
- Orpheus allilmas 177
- Orpheuse surm 184

IASON 187

- Jäär 189
- Tagasitulek Iolkosesse 197
- „Argo” 205
- Lemnose saar 209
- Dolioonlased 214
- Hylas kaob 216
- Harpüiad 220
- Põrkuvad Kaljud 224
- Surmad, nugateravad suled ja phriksiidid 230
- Kotkas-kuningas 235

Kolm jumalannat 238
Medeia 240
Khalkotaurosed 241
Arese hiis 245
Pögenemine Kolchisest 248
Kodutee 251
Peliase maagiline surm 262
Medeia tõstab mässu 266

ATALANTE 271
Metsikuks sündinud 273
Kalydoni metssiga 275
Kalydoni jaht 280
Võidujooks 288

OIDIPUS 293
Oraakel kõneleb 295
Kolme tee rist 300
Sfinksi mõistatus 301
Elagu kuningas! 306
Müüdi järelkajad 318

THESEUS 323
Väljavalitu 325
Kivi all 327
Theseuse vägitööd 333
1. Periphetes 333
2. Sinis 334
3. Krommyoni emis 336
4. Skiron 337
5. Kerkyon ja maadluse sünd 338
6. Venitaja Prokrustes 342
Kuri võõrasema 346

Maratoni sõnn 350
Mürkide kuninganna 352
Lugu andamist 354
Merest tulnud sõnn 356
Kreetale! 362
Knossose vangikoopad 364
Sõnn-mees 370
Hülgamine ja põgenemine 376
Isa ja poeg 379
Kuningas Theseus 384

Saadik 395
Echidna ja Typhoni järeltulijad 396
Heraklese raevuhood 397
Järelsõna 398

Tegelaste nimestik 402
Olümpose jumalad 402
Ürgolendid 405
Koletised 410
Surelikud 414
Tänuavaldused 437
Pildiallikad 439
Register 442

EESSÕNA

„Kangelasi” võib võtta järjena minu raamatule „Kreeka müüdid”, kus jutustati kõige algusest, titaanide sünnist ja inimsoo loomisest. Käesoleva raamatu mõistmiseks – ja ma loodan, et nautimiseks – pole tarvis „Kreeka müüte” lugeda, kuid paljud joonealused märkused viitavad lehekülje numbriga lugudele, tegelastele ja müütilistele sündmustele, mis olid „Kreeka müütides” ära toodud ja mida võib sealt leida täielikumates üksikasjades. Mõned peavad joonealuseid märkusi segavateks, kuid ma olen kuulnud, et eelmises raamatus meeldisid need paljudele väga, niisiis loodan ma, et te navigeerite nende vahel mõnuga, kui tuju tuleb.

Ma tean, kui pelutavad Kreeka nimed mõnede inimeste jaoks on – kõik need Y-d, K-d ja PH-d. Kus võimalik, kasutasin ma lihtsaimat nimekuju. Tänapäeva kreeklased on kindlasti hämmastunud, mida inglased nende imekaunite nimedega teevad, ning sakslasi, prantslasi, ameeriklasi ja teisi – kellel on Vana-Kreekale oma lähene mine – panevad mõned minu soovitatud nimekujud kindlasti kukalt kratsima. Kuid need ongi kõigest soovitusel... ükskõik, kas öelda Eddippus või Eedipus, Epidauros või Ebiithavros, Philoktetes või Philokteetes, jäävad tegelased ja lood ise ikka samaks.

Stephen Fry

SISSEJUHATUS

ZEUS istub oma troonil. Tema valitseb taevast ja maad. Teda omakorda valitseb tema õde-naine HERA. Kohustused ja valitsusalad surelike maailmas on jagatud tema perekonnale, ülejäänud kümnele Olümpose jumalale. Jumalate ja inimeste algusaegadel sammusid jumalikud koos surelikega maa peal, sõbrunesid nendega, röövisid neid, paaritusid nendega, karistasid neid, piinasid neid, muutsid neid lilledeks, puudeks, lindudeks ja putukateks ning sekkusid meie tegemistesse, põimused meiega kokku, sigisid meiega, segunesid meiega ja toppisid üldse kõikvõimalikel viisidel oma nina meie asjadesse. Aja jooksul aga, sedamööda kuidas üks ajastu järgnes teisele ning inimkond kasvas ja puhkes õitsele, hakkasid jumalate ja inimeste suhted tasapisi soiku jääma.

Selles ajastus, kuhu me nüüd oleme jõudnud, on jumalad veel vägagi kohal ning ilmutavad soosingut, ebasoosingut, suunavad ja segavad, kuid PROMETHEUSE kingitud tuli on andnud inimkonnale suutlikkuse oma asju ise ajada, ehitada üles oma iseloomulikud linnriigid, kuningriigid ja dünastiad. See tuli on maailmas silmaga nähtav ja palav ning on andnud inimestele võime maaki sulatada, sepiatada, toota ja valmistada, kuid see on ka sisemine tuli – tänu Prometheusele on meid nüüd õnnistatud jumaliku sädemega, loomingulise tulega, teadvusega, mis kunagi kuulus üksnes jumalatele.

Kuldajastust on saanud Kangelaste Ajastu – meeste ja naiste ajastu, kes haaravad oma saatuse enda kätte, kasutavad inimlikke omadusi, julgust, nutikust, auahnust, kiirust ja jõudu, et saata korda hämmastavaid tegusid, alistada kohutavaid koletisi ning panna alus suurtele kultuuridele ja sugupuudele, mis muudavad maailma. Nende sees põleb nende eestvõitleja Prometheuse taevast varastatud jumalik tuli. Nad kardavad, austavad ja kummardavad oma vanematest jumalaid, kuid sisimas teavad nad, et ei jää neile alla. Inimkond on jõudnud teismeikka.

Prometheus ise – titaan, kes meid valmistas, sai meie sõbraks ja meie eestvõitlejaks – peab jätkuvalt kandma kohutavat karistust: ta on aheldatud mäenõlva külge ja iga päev tuleb röövlind, kes laskub päikesest, rebib tema külge lõhki, kisub tema maksa välja ja sööb seda tema silme all. Kuna Prometheus on surematu, kasvab maks öö jooksul uuesti, kuid ainult selleks, et piin saaks järgmisel päeval korduda. Ja ülejäämisel...

Prometheus, kelle nimi tähendab ettemõtlemist, kuulutas, et nüüd, mil inimeste maailmas on tuli, on jumalate päevad loetud. Zeusi raev sõbra vastuhaku pärast pärineb nii sügavast haavumusest ja reedetud olemise tundest kui ka sügaval peituvast, kuid järelejätmatus hirmust, et inimesed kasvavad jumalatest suuremaks.

Prometheus nägi ka, et tuleb aeg, mil ta vabastatakse. Mäele saabub surelikust inimesest kangelane, purustab tema rauad ja vabastab ta. Koos päästavad nad olümpised.

Kuid miks peaks olema vaja jumalaid päästa?

Sadade põlvkondade vältel on maapinna all hõõgunud ränk vimm. Kui titaan KRONOS kastreeris oma isa, ürgse taevajumala URANOSE, ja heitis tema suguelundid Kreeka teise otsa, tärkas sealt, kuhu langesid vere- ja seemnevedelikutilgad, hiiglaste rahvas. Need „ktoonilised” olendid, maapinnast võrsunud olevused, usuvad, et tuleb aeg, mil nad saavad võimu Kronose ülbete tõusikutest laste, Olümpose jumalate käest endale rebida. Gigandid ootavad päeva, mil nad saavad mässu tõsta, Olümpose alistada ja ise valitsema hakata.

Ka Prometheus vaatab silmi pilutades päikesesse ja ootab oma hetke.

Inimkond tegeleb samal ajal aga surelike asjadega: edasipüüdlõmise, töörühmamise, elamise, armastamise ja suremisega maailmas, mis on endiselt täis enam või vähem heatahtlikke nümfe, faune, saatüride ning teisi merede, jõgede, mägede, aasade, laante ja põldude vaime, kuid kus on omajagu ka okkaid – hiigelmadusid ja lohesid, kellest paljud on ürgse GAIA, maajumalanna ning

TARTAROSE, maapinna all asuvate sügavike järeltulijad. Nende võsukesed ECHIDNA ja TYPHON on sigitanud terve hulga mürgiseid ja moondunud elukaid, kes laastavad maad ja ookeane, mida inimesed püüavad taltsutada.

Et säärases maailmas ellu jääda, tundsid surelikud vajadust jumalatele alistuda ja neid härdalt paluda, neile ohvreid tuua ning neid kiituse ja palvega meelitada. Kuid mõned mehed ja naised hakkavad lootma omaenda meelekindlusele ja nutikusele. Need on mehed ja naised, kes – kas siis jumalate abiga või ilma selleta – sööndavad teha maailma turvalisemaks, et inimesed saaksid vabalt öitsengule tõusta. Nemad ongi kangelased.

HERA UNENÄGU

Homnikusöök Olümpose mäel. Zeus istub pika kivilaua otsas, rüü-pab väikeste lonksukestega nektarit ja mõtleb eesseisvale päevale. Üksteise järel triivivad sisse teised Olümpose jumalad ja jumalannad ning võtavad oma kohtadel istet. Viimaks tuleb ka Hera ja võtab sisse koha laua vastasotsas. Tema nägu õhetab, juuksed on sassis. Zeus tõstab pisut üllatunult pilgu.

„Kõigi nende aastate jooksul, mil ma olen sind tundnud, ei ole sa kordagi homnikusöögile hiljaks jäänud. Mitte ainsatki korda.”

„Tõesti mitte,” ütleb Hera. „Võta vastu minu vabandused, kuid ma magasin halvasti ja olen rahutu. Ma nägin öösel ärevakstegevat und. Ülimalt ärevakstegevat. Kas sa tahaksid sellest kuulda?”

„Aga loomulikult,” valetab Zeus, kes tundis, täpselt nagu me kõik, hirmu teiste unenäguude üksikasjade kuulamise ees.

„Ma nägin unes, et meid rünnati,” alustab Hera. „Siinsamas Olümposel. Gigandid tõstsid mässu, ronisid mäest üles ja tungisid meile kallale.”

„Heldene aeg...”

„Aga see oli *tõsine*, Zeus. Kogu nende rahvas voolas nõlvast üles ja ründas meid. Ja sinu välgunooled pörkasid neist mingit kahju tegemata eemale nagu männiokkad. Gigantide juht, kõige tugevam ja suurem, hakkas just mind jahtima ja üritas... üritas... üritas... ennast mulle peale sundida!”

„Heldus küll, tõesti häiriv,” ühmab Zeus. „Aga see oli ju ikkagi ainult uni.”

„Kas ikka oli? Kas oli? Seal oli kõik nii selge. See tundus rohkem *nägemuse* moodi. Võib-olla nägin ma tulevikku. Mul on seda enne ka ette tulnud. Sa ju tead seda.”

See oli tõsi. Hera kui abielu, perekonna, sündsuse ja korra jumalanna rolli tõttu oli kerge unustada, et teda oli õnnistatud ka tugeva ettenägemisvõimega.

„Kuidas see kõik lõppes?”

„Kummaliselt. Meid päästsid sinu sõber Prometheus ja...”

„Ta ei *ole* minu sõber,” nähvab Zeus. Prometheus igasugune mainimine on Olümposel keelatud. Zeusile mõjub tema kunagise kalli sõbra nime kõla nagu sidrunimahl haavale.

„Kui sa nii ütled, kallis. Ma räägin lihtsalt oma unenäost, räägin, mida nägin. Kummaline oli see, et Prometheusel oli abiks surelik mees, inimene. Ja just see inimene kiskus gigandi minust eemale, heitis ta Olümposelt alla ja päästis meid kõiki.”

„Või inimene, mis?”

„Jah. Inimene. Surelik kangelane. Ja minu unenäos oli selge, kuigi ma ei tea kuidas, aga seal oli selge, et see mees põlvnes Perseuse soost.”

„Või Perseuse, mis?”

„Perseuse. Selles polnud vähimatki kahtlust. Nektar on sinu käe juures, kallis...”

Zeus saadab nektarikannu tema poole.

Perseus.

See on küll nimi, mida pole tükk aega kuuldud.

Perseus...